

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

Філософський факультет

Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи психологічної корекції залежностей

Освітня програма “Психологія”

Спеціальність 053 “Психологія”

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від «18» вересня 2019 р.

м. Івано-Франківськ - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
 2. Анотація до курсу
 3. Мета та цілі курсу
 4. Результати навчання (компетентності)
 5. Організація навчання курсу
 6. Система оцінювання курсу
 7. Політика курсу
 8. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Основи психологічної корекції залежностей
Викладач	Кандидат психологічних наук, доцент Матейко Наталія Михайлівна
Контактний телефон викладача	0991390034
E-mail викладача	mnm2807@ukr.net
Формат дисципліни	Дисципліна вільного вибору студента
Обсяг дисципліни	3 кредити ЕКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=118&id_cou=1210
Консультації	кожний 3-й вівторок місяця

2. Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Основи психологічної корекції залежностей» присвячена вивченню змісту та основних стратегій психокорекції та соціальної профілактики залежностей.

3. Мета та цілі курсу

Метою курсу є формування у студентів цілісного уявлення про біологічні та психосоціальні чинники виникнення залежної поведінки та надання їм психологічної допомоги.

Цілі курсу: ознайомлення із психологічними особливостями осіб, схильних до залежних розладів, оволодіння навичками здійснення психологічної допомоги та психокорекційної роботи особам, схильним до адитивної поведінки.

4. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, саногенно. здатність бути критичним і самокритичним, здатність генерувати нові ідеї (креативність); навички міжособистісної взаємодії, володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу; здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності.

Фахові компетентності: здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом навчальної дисципліни; здатність до розуміння преморбідних особливостей осіб із залежностями; здатність самостійно планувати, організовувати та проводити психологічне дослідження; здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу; здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання: вміти використовувати отримані теоретичні знання у професійній діяльності; аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання; розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ осіб із залежностями та надавати їм кваліфіковану психологічну допомогу; вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії, до надання реабілітаційно-психологічної допомоги. В усіх видах професійної діяльності орієнтуватись на пріоритетність збереження, зміцнення психічного і соматичного здоров'я, що інтегрується у почуванні стану загального благополуччя (згідно з стратегією ВООЗ).

5. Організація навчання курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Предмет та задачі курсу «Основи психокорекції залежностей». 1. Соціальна значущість проблеми вивчення адиктивної поведінки. 2. Загальна характеристика видів адиктивної поведінки. 3. Історико-культурні аспекти адиктивної поведінки. 4. Традиції використання психотропних речовин у Стародавньому світі. Винахід спирту, відкриття «наркотиків».	Лекція, семінарське заняття	1. Максимова Н.Ю., Толстухова С.В. Соціально-психологічний аспект профілактики адиктивної поведінки підлітків та молоді. К., 2000. 200 с. 2. Руководство по аддиктологии /Под.ред. проф. В.Д. Менделевича. СПб.: Речь, 2007. (Глава 2. С.14-26; Глава 4. С.42-62) 3. Матейко Н.М. Клінічна психологія: Словник-довідник. – Івано-Франківськ, 2015. – 134с.	- підготувати термінологічний словник основних понять з «Основ психокорекції залежностей»	5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі)	1-й тиждень
Тема 2. Загальна характеристика адиктивної поведінки, закономірності розвитку. 1. Чинники формування адиктивної поведінки. 2. Роль спадковості у формування адиктивної поведінки. 3. Передумови формування залежної поведінки	Лекція, семінарське заняття	1. Айвазова А. Е. Психологические аспекты зависимости. СПб., 2003. 120 с. 2. Ложкин А. И. Психология поведения девиантной личности: учебно-методическое пособие. Екатеринбург: 2012. 110 с. 3. Максимова Н. Ю. Психология адиктивной поведінки: навчальний посібник. К., 2002. 308 с.	- дослідити сімейну історію захворювань на основі методу генограми. Зробити висновок про генетичну схильність до захворювання. - визначити особистісні проблеми батьків як передумови адиктивності дитини.	5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі);	2 тиждень навчання

Тема 3. Різновиди та моделі профілактики адиктивності. 1. Етапи профілактики залежності: первинна, вторинна, третинна. 2. Основні завдання, суб'єкти та методи профілактики залежності. 4. Вплив шкільної освіти та засобів масової інформації. 5. Сутність та критерії дієвості громадських програм профілактики залежності.	Лекція, семінарське заняття	1. Березин С.В., Лисецкий К.С., Назаров Е.А. Психология зависимости и созависимости (монография). М.: МПА, 2001. 2. Ложкин А. И. Психология поведения девиантной личности: учебно-методическое пособие. Екатеринбург: 2012. 110 с. 3. Максимова Н. Ю. Психология адиктивной поведінки: навчальний посібник. К., 2002. 308 с. 4. Матейко Н.М. Корекція адитивної ідентичності особистості в засобах духовно зорієнтованої психотерапії / Проблеми загальної та педагогічної психології // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України / За ред. С.Д.Максименка. Т.ХV, част. 1. К., 2013. - С. 166-174	- підготувати презентацію на тему: «Презентація поширеності адикцій в суспільній свідомості» - дослідити сімейну історію захворювань на основі методу генограми. Зробити висновок про генетичну схильність до захворювання; - визначити особистісні проблеми батьків як передумови адиктивності дитини.	10 б	3 тиждень навчання
Тема 4. Алкогольна та нікотинова залежність: симптоматика, стадії та механізми виникнення. 1. Загальна характеристика алкогольної залежності. 2. Рівні вживання алкоголю. 3. Механізми дії алкоголю на психіку. Характеристики особистості при алкоголізмі. 4. Проблема підліткового та жіночого алкоголізму. 5. Лікування та реабілітація хворих на алкоголізм.	Лекція, семінарське заняття	1. Максимова Н. Ю. Психологическая профилактика алкоголизма и наркомании несовершеннолетних. Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. 2. Батаршев А.В. Диагностика пограничных психических расстройств личности. М., 2004. 320 с. 3. Бухановский А.О. Зависимое поведение: клиника, динамика, систематика, лечение, профилактика. Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. 35 с. 4. Гоголева А. В. Аддиктивное поведение и его профилактика. М.: 2002. 240 с. 5. Егоров А. Ю. Алкоголизация и	- провести спостереження та первинне інтерв'ю з uzалежним хворим під час його обстеження в наркологічному диспансері та оформити протокол і висновок; - здійснити підбір психологічних методик з метою виявлення рівня нервово-психічної стійкості, концентрації уваги, короткочасної пам'яті, опосередкованого запам'ятовування, логічного мислення,	5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі); 10б за індивідуальну роботу	6 тиждень навчання 8 тиждень

Тема 6. Нехімічні (поведінкові) залежності. 1. Комп'ютерна адикція як новий вид залежності. 2. Залежність від комп'ютерних ігор, інтернет-адикція та комунікативна діяльність у мережі Інтернет. 3. Шляхи профілактики та психокорекції інтернет-залежності. 4. Трудоголізм як соціально приємлима адикція.	Лекція, семінарське заняття	1. Алтухов Н.И., Галкин К.Ю. Зависимость от компьютерной виртуальной реальности // XIII съезд психиатров России : (материалы съезда). М., 2000. С. 285-286. 2. Ботьот Т.Ю. Фактори ризику розвитку комп'ютерної залежності в осіб молодого віку // Укр. вісн. психоневрології. 2004. Т. 12 , вип. 4. С . 75-80. 3. Бурова В.В. Социально-психологические аспекты Интернет-зависимости. М., 2001. С. 32. 4. Карабин Т.В. Особливості міжособистісного спілкування в мережі "Internet" // Актуальні проблеми психології. Т. 1. Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. К., 2002. Частина 5. С. 41-47. 5. Минаков А.В. Некоторые психологические свойства и особенности Интернет как нового слоя реальности http://www.vspu.ac.ru/vip/index.html 6. Короленко Ц. П. Работоголизм – респектабельная форма аддиктивного поведения // Обозрение психиатрии и медицинской психологии. №1.1993.	-розробити та провести в групі фрагмент психологічного тренінгу з профілактики та психокорекції інтернет-залежності.	10б за індивідуальну роботу	8 тиждень
Тема 7. Основні види харчових залежностей та сексуальних адикцій. 1. Механізми впливу харчових речовин на формування залежності (цукор, чай, кава). 2. Порушення інстинкту травлення: булімія, нервова	Лекція, семінарське заняття	1 Амблясмова Л. М. Розлади та порушення харчової поведінки особистості // Проблеми сучасної психології. 2014. №25. С. 19–33. 2. Вознесенская Т. Г. Типология нарушений пищевого поведения и эмоционально-личностные расстройства при ожирении и их коррекция. М.: МИА,	-підготувати реферативну доповідь до 5 сторінок на тему 1. «Проблема побудови сімейних стосунків осіб, що виявляють сексуальну адиктивну поведінку» 2. Причини порушення	10б	9 тиждень

анорексія 3. Особистісні риси секс-залежних.		2004. с.34 – 71. 3. Матвеев А. А. Репрезентация эмоций у больных нервной булимией. // Вестн. Моск. ун-та. 2008. №4. С. 38–53. 4. Марута Н.А. Невротическая болезнь. М.: Международный медицинский журнал. 1997. Т. 3. № 3. с.16 – 19. 5. Скугаревский О.А. Образ собственного тела: разработка инструмента для оценки // Психологический журнал. 2006. №2. С. 47–60.	харчової поведінки. 3. Психоаналітичний підхід до порушення харчової поведінки.		
Тема 8. Сутність «соціально прийнятних» форм нехімічних залежностей. 1. Міжособистісна залежність як первинна форма залежності 2. Форми невротичної любові. 3. Загальна характеристика роботоголізму. 4. Адикція до втрати грошей. 5. Інші нехімічні залежності	Лекція, семінарське заняття	1. Зайва О.О., Шаргородська І.О./ Пісочна терапія як метод впливу на психологічний стан людини // http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Psihologia/25139.doc.htm 2. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посібник. 2-ге вид., стер. Суми: ВТД «Університетська книга», 2015. 384 с. 3. Айвазова А.Е. Психологические аспекты зависимости. СПб.: Речь, 2003. 120 с.	- підготувати презентацію на запропоновані теми: 1. Техніки опрацювання залежних стосунків. Програма 12 кроків» 2. Альтернативна поведінка і здатність чинити опір як стратегії протидії формуванню залежності. 3. Загальна характеристика методів психологічної діагностики особистості з залежністю. 4. Зміст психологічної допомоги особі, схильній до залежності. підготувати міні-тренінг для роботи з підлітками спрямованого на підтримку здорового способу життя та профілактику згубних звичок	10 б	10 тижень

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Усні та письмові відповіді – 20 балів Самостійна робота – 20 балів Контрольна робота – 10 балів Залік – 50 балів Із максимальних 100 балів загального оцінювання предмету, які може набрати студент у ході засвоєння дисципліни максимум 50 балі - опитування на семінарських заняттях (максимум 5 б); - підготовка і презентація реферату (максимум 10б); - індивідуальна робота (максимум 10 б); - конспект першоджерел з презентацією (максимум 10 б); - контрольна робота(максимум 5 балів); - термінологічний словник(тестове завдання)-(максимум 10б) інші 50 балів – це залікова творча робота Підсумковий контроль – залік (грудень, 2019р.) Сумарна кількість – 100 балів. Критерії оцінювання знань студентів: В основу системи оцінювання знань студентів із навчальної дисципліни «Основи психокорекції залежностей» закладені наступні критерії: 1) повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни; 2) адекватність знань – їх правильність, відповідність теоретико-методологічним основам предмета; 3) усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння його вербалізувати; 4) вміння творчо мислити, давати своє бачення і розуміння поставлених завдань («побічний продукт» діяльності) Виходячи з цього, оцінка «відмінно» ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем навчальної дисципліни, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. При цьому знання повинні бути осмисленими, що проявляється у повноті та адекватності їх пояснення. Вміння підходити до рішення завдання не тільки у форматі репродукції, але й творчого мислення. Оцінка «добре» ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем, які передбачені навчальною програмою. При цьому знання характеризуються адекватністю, але є частково
--	--

	усвідомленими (студент за формою відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди). Оцінка «задовільно» ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з дисципліни, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно вербалізуються. Оцінка «незадовільно» ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем навчальної дисципліни, або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.
Вимоги до письмової роботи	Студентам необхідно вибрати із запропонованих вид роботи, з яким хоче кожен з них провести дослідження, яке потрібно описати(письмова робота) презентувати на парі. Власне виконання індивідуальної роботи покликане розвивати самостійність навчальної діяльності, мисленнєві операції в опрацюванні навчального матеріалу (абстрагування, порівняння, конкретизація, узагальнення, схематизація, аналіз, синтез тощо), розвиває критичне мислення, а також креативність мислення, що особливо виявляється у здатності репрезентувати опрацьований матеріал, а також у здатності його представляти у формі висновку психологічного дослідження.
Семінарські заняття	1. Предмет та завдання курсу. 2. Загальна характеристика адиктивної поведінки, закономірності розвитку. 3. Чинники та механізми формування залежних розладів. 4. Діагностика особистісної схильності до адиктивної поведінки. 5. Хімічні залежності. 6. Нехімічні (поведінкові) залежності. 7. Основні види харчових залежностей та сексуальних адикцій. 8. Принципи та методи психологічної корекції адиктивних розладів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Умови допуску до підсумкового контролю (залік) передбачають виконання студентом навчальної програми курсу з обов'язковим виконанням її складових (відвідування занять та підготовка до різних форм їх проведення). Підсумковий контроль у формі заліку здійснюється на основі зарахування всіх виконаних студентами завдань (для цього отримані бали сумуються, а їх кількість не повинна бути меншою, ніж 50 балів).
7. Політика курсу	
Політика курсу «Основи психокорекції залежностей» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнень на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, які слухають дисципліну, зобов'язані відпрацювати заняття/ невиконаний обсяг робіт (написати реферат, представити протоколи методик). У випадку невиконання студентами вищезначених вимог, запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) студент буде недопущений до здачі підсумкового контролю (у разі якщо він не відпрацює пропущені заняття і не виконає обов'язкову навчальну програму). Якщо студент не ліквідував заборгованість і не набрав мінімум 50 балів, він буде спрямований на повторне ходження курсу.	

8. Рекомендована література

1. Айвазова А. Е. Психологические аспекты зависимости. СПб., 2003. 120 с.
2. Алтухов Н.И., Галкин К.Ю. Зависимость от компьютерной виртуальной реальности // XIII съезд психиатров России : (материалы съезда). М., 2000. С. 285-286.
3. Батаршев А.В. Диагностика пограничных психических расстройств личности. М., 2004. 320 с.
4. Бухановский А.О. Зависимое поведение: клиника, динамика, систематика, лечение, профилактика. Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. 35 с.
5. Больбот Т.Ю. Фактори ризику розвитку комп'ютерної залежності в осіб молодого віку // Укр. вісн. психоневрології. 2004. Т. 12, вип. 4. С. 75-80.
6. Бурова В.В. Социально-психологические аспекты Интернет-зависимости. М., 2001. С. 32.
7. Гоголева А. В. Аддиктивное поведение и его профилактика. М.: 2002. 240 с.
8. Егоров А. Ю. Алкоголизация и алкоголизм в подростково-молодежной среде: личностные особенности, клинические проявления, половые различия // Вопросы психического здоровья детей и подростков. 2003 (3). № 1.
9. Короленко Ц. П. Работоголизм – респектабельная форма аддиктивного поведения // Обзорение психиатрии и медицинской психологии. №1. 1993.
10. Ложкин А. И. Психология поведения девиантной личности: учебно-методическое пособие. Екатеринбург: 2012. 110 с.
11. Карабин Т.В. Особливості міжособистісного спілкування в мережі "Internet" // Актуальні проблеми психології. Т. 1. Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. К., 2002. Частина 5. С. 41-47.
12. Минаков А.В. Некоторые психологические свойства и особенности Интернет как нового слоя реальности <http://www.vspu.ac.ru/vip/index.html>
13. Максимова Н.Ю., Толстухова С.В. Соціально-психологічний аспект профілактики адитивної поведінки підлітків та молоді. К., 2000. 200 с.
14. Матейко Н.М. Клінічна психологія: Словник-довідник. Івано-Франківськ, 2015. 134 с.
15. Руководство по аддиктологии /Под.ред. проф. В.Д. Менделевича. СПб.:Речь, 2007. (Глава 2. С.14-26; Глава 4. С.42-62)